

Materials de Formació

Mòdul II **Avaluació de centres i de l'alumnat**

Jaume Roig
Aina Carreras

Setembre 2006

Revisat: juny 2007
Actualitzat: setembre 2008

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Cultura

Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat

Mòdul II: Avaluació de centres i de l'alumnat

© Autors/es:

Jaume Roig i Aina Carreras. Setembre de 2006

Revisat per l'equip inter-CEP el juny de 2007

Actualitzat pel Servei de F.P.P: setembre 2008

© D'aquesta edició:

Servei de Formació Permanent del Professorat

Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat

Conselleria d'Educació i Cultura

CONVENCIONS

Els símbols utilitzats en aquest text són:

Activitats d'introducció

Activitats completament guiades amb exposició gradual de continguts, que permetin assegurar els continguts mínims de la programació del mòdul de formació.

Reforç

Activitats de consolidació i reforç:

Aquestes activitats presenten una dificultat un poc superior ja que no són tan guiades i permeten un millor domini dels temes estudiats.

Activitats de lliurament obligat

Les activitats que vénen marcades per aquesta icona s'hauran d'enviar obligatòriament a la tutoria per tal de poder superar el curs de formació.

Activitats opcionals

Activitats d'ampliació de coneixements que permetin aprofundir en la temàtica tractada. No són obligatòries i no s'han de fer si es veu que hi haurà dificultat per seguir el ritme aconsellat per al curs.

Recomanacions o comentaris

Recomanacions o comentaris que permetran una millor realització de les activitats encomanades.

AJUDA

Ajuda

Per algunes activitats, si la seva resolució presenta problemes, es podrà consultar l'ajuda que donarà pistes per facilitar la seva realització.

Recursos addicionals

Per poder ampliar els coneixements, es posa a la disposició dels alumnes una documentació complementària de consulta o d'ampliació.

1. INTRODUCCIÓ	5
OBJECTIUS D'AQUEST MÒDUL	6
2. QUÈ ENTENEM PER AVALUAR.....	6
DEFINICIÓ, ETIMOLOGIA I CONNOTACIONS	6
SIGNIFICAT DE L' AVALUACIÓ	6
PER QUÈ AVALUAM? OBJECTIUS	7
<i>El principals objectius de l'avaluació són:</i>	7
<i>Avaluar suposa:</i>	7
QUI AVALUA?	7
QUÈ AVALUAM?	7
L' AVALUACIÓ A LA LEGISLACIÓ	8
<i>Àmbit estatal</i>	8
<i>Àmbit de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears</i>	9
INSTITUTS D' AVALUACIÓ.....	9
GRANS PROGRAMES D' AVALUACIÓ. L'INFORME PISA	10
3. AVALUACIÓ DE CENTRES.....	10
CONSIDERACIONS GENERALS.....	10
FASES DE L' AVALUACIÓ INTERNA D'UN CENTRE.....	11
<i>La planificació</i>	11
<i>La divulgació</i>	11
<i>La realització</i>	11
<i>Presentació, anàlisi i interpretació de dades</i>	11
<i>Informe final</i>	12
<i>Valoració de l'impacte en la recepció de la informació i metavaluació</i>	12
ALGUNS EXEMPLES	12
4. AVALUACIÓ DE L'ALUMNAT	12
ALGUNES CONSIDERACIONS PER A LA REFLEXIÓ.....	12
PRINCIPALS INSTRUMENTS D' AVALUACIÓ DE L' ALUMNAT	13
<i>Algunes consideracions ()</i>	13
<i>Les preguntes a classe:</i>	14
<i>Exàmens i controls escrits</i>	14
<i>El quadern de classe</i>	16
<i>Observació sistemàtica</i>	16
<i>Avaluació d'activitats de grup</i>	17
5. BIBLIOGRAFIA DE CONSULTA	17
6. ACTIVITAT OBLIGATÒRIA	18

Avaluació

Avaluar v. tr. Determinar, esp. d'una manera aproximada, la vàlua o valor (d'alguna cosa); determinar, esp. d'una manera aproximada (una magnitud). *Una fortuna avaluada en milions d'euros. Avaluar el pes d'una cosa.* | FIG. Apreuar

1. INTRODUCCIÓ

Avui en dia es qüestiona el paper del sistema educatiu tant des de la perspectiva econòmica com des del mercat de treball. L'accés al coneixement i a determinades competències i destreses (i no tan sols l'accés a l'escola) es considera un element decisiu per a la participació activa en els nous processos productius. En aquest context l'avaluació esdevé un tema clau, tant en el debat didàctic com en les preocupacions dels diversos estaments que integren el món educatiu.

Durant les darreres dècades, els sistemes educatius de molts països d'Europa han experimentat canvis profunds sobre les funcions, les finalitats i els valors que han d'orientar la institució escolar. Al mateix temps, els centres docents i el seu professorat han adquirit una major autonomia per poder ajustar l'activitat educativa a les necessitats de l'entorn.

Aquests fets han comportat l'extensió de l'avaluació a tots els àmbits de l'ensenyament, per tal d'obtenir informació de com s'han concretat els canvis i constatar si contribueixen, i en quin grau, a la millora de l'educació. Alhora, han modificat el concepte d'avaluació, cada cop menys centrat en el control i en la sanció i més en la tasca d'orientar adequadament la pràctica educativa.

El preàmbul de la recent aprovada Llei Orgànica d'Educació de 3 de maig de 2006 es fa ressò de la importància i de l'abast de l'avaluació en els següents termes:

L'existència d'un marc legislatiu capaç de combinar objectius i normes comunes amb la necessària autonomia pedagògica i de gestió dels centres docents obliga, d'altra banda, a establir mecanismes d'avaluació i de rendició de comptes. La importància dels desafiaments que afronta el sistema educatiu demana com a contrapartida una informació pública i transparent sobre l'ús que es fa dels mitjans i els recursos posats a la seva disposició, així com una valoració dels resultats que s'aconsegueixen.

En educació, l'avaluació ha de ser entesa com un procés culturitzador, al servei de la millora professional de les persones que hi participen. Per això, en els processos d'avaluació dels centres docents resulta imprescindible que els professors i professores assumeixin i interioritzin els resultats de les accions avaluatives. Però aquests resultats hauran d'interactuar, també, amb els processos de canvi i d'innovació educativa i amb el procés, més global, de desenvolupament institucional. Qualsevol presa de decisions derivada d'una acció avaliativa haurà d'inserir-se, doncs, en el marc del model d'innovació del centre i haurà de produir un creixement de la institució escolar. L'acció conjunta d'aquests processos és imprescindible per garantir la millora de la qualitat de l'educació.

Objectius d'aquest mòdul

Després de treballar aquest mòdul aconseguiràs:

- Adquirir nocions generals sobre l'avaluació.
- Conèixer les principals fonts legals de l'avaluació.
- Conèixer els principis bàsics de l'avaluació de centres a Primària i Secundària amb alguns exemples.
- Conèixer els principis bàsics de l'avaluació de l'alumnat a Primària i Secundària amb alguns exemples.
- Comptar amb un petit repertori bibliogràfic i de planes *web* per ampliació dels coneixements assolits.

2. QUÈ ENTENEM PER AVALUAR

Definició, etimologia i connotacions

Entenem per avaluació la recollida sistemàtica d'informació i la seva anàlisi.

El terme avaluar s'encunya als segles XIV i XV a través del francès i prové del verb llatí "*valeo, valere*" que significa: "*ser fort, vigorós, potent, robust, tenir força i vigor, tenir eficàcia, tenir salut, estar bé*".

Tradicionalment, avaluar significava valorar, taxar, apreuar. Modernament s'ha introduït una gamma més ampla d'accepcions que són utilitzades com a sinònims: *analitzar, quiratar, comparar, contrastar, qüestionar, enjudiciar, assajar, fixar, jutjar, mesurar, precisar, provar, sospesar*, etc.

L'avaluació:

- És un procés reflexiu, sistemàtic i rigorós d'indagació sobre la realitat, que requereix una anàlisi crítica entorn a les accions que es desenvolupen.
- Té en compte un context.
- Considera globalment les situacions i s'até tant a allò que és implícit com al que és explícit.
- Es regeix per principis de validesa, participació i ètica.
- Avaluar implica valorar i prendre decisions que impactin directament en la vida dels altres. En tal sentit és una practica que comporta una dimensió ètica, no sempre tenguda en compte i assumida com a tal.

Significat de l'avaluació

L'educació és una pràctica social i l'avaluació un dels seus actes principals. És per això que està investida de connotacions diverses:

- **Connotacions ideològiques:** avaluar suposa valorar des de determinades concepcions històriques i socials presents a l'entorn.
- **Connotacions socials:** l'avaluació guarda relació amb la promoció, el fracàs escolar, l'èxit, la deserció...
- **Connotacions pedagògiques:** l'avaluació condiona la conducta dels diferents actors socials implicats en el currículum.
- **Connotacions psicològiques:** el fet d'avaluar pot convertir-se en un instrument de classificació i etiquetatge en què es juga amb el concepte, la imatge que es té d'un mateix.
- **Connotacions tècniques:** s'han de dissenyar instruments d'avaluació adequats i fiables que afavoreixin l'enriquiment del procés d'ensenyament i aprenentatge. Aquesta destresa tècnica estarà fortament influïda per la resta de condicionants exposats.

A l'hora d'avaluar es fa necessari preguntar-se que es pretén, quins valors comporta, com es realitza, quins efectes té, quin paper assumeixen els avaluadors, etc.

Per què avaluam? Objectius

El principals objectius de l'avaluació són:

- Descriure una realitat.
- Emetre judicis de valor sobre la seva adequació a determinats criteris de referència.
- La presa de decisions.

Avaluar suposa:

- Interpretar informació.
- Saber establir visions no simplificades de la realitat.
- Facilitar la generació d'una cultura avaluativa.

Construir una cultura avaluativa implica incorporar l'avaluació com a pràctica habitual assumida pel conjunt dels actors de l'educació, que tots realitzen i que afecta a les institucions en el seu conjunt. No ha de servir per sancionar i controlar, sinó per a la millora i el desenvolupament de cada un d'aquests actors. D'aquesta manera l'avaluació no es pot reduir a una pràctica que realitzen uns (amb poder o autoritat) sobre altres.

Qui avalua?

L'avaluació de centres pot ser de diversos tipus, segons el seu subjecte:

- Externa: normalment es tracta d'una avaluació descendent, de dalt a baix, duta a terme per la inspecció, per una auditoria externa, normalment seleccionada pel titular del sistema educatiu. Seria el cas del Pla EVA.
- Interna: es du a terme per una comissió interna del centre, per exemple, quan el professorat avalua al seu alumnat.
- Entre iguals: es du a terme entre centres semblants, en el si de comissions que compten amb la presència de l'equip directiu de l'altre centre.

La coordinació entre les avaluacions externa i interna és important.

L'avaluació externa pot impulsar la interna.

Pot ser recomanable la presència d'un expert assessor que més que d'avaluador actuï com intermediari en la negociació entre les parts, aportant solucions tècniques.

Què avaluam?

L'àmbit de l'avaluació és molt ample, tot i que en aquest mòdul ens centram en l'avaluació de centres i alumnat. Tot i així, a mode indicatiu assenyalam l'existència de models d'avaluació orientats a:

- L'eficàcia: avaluacions finals, sumatives.
- Les possibilitats de millora: avaluacions de processos, formatives, autoavaluatives...
- El control: auditories.
- El reconeixement: certificacions i acreditacions

Tot i que en parlar d'avaluació sembla que l'avaluació de l'alumnat es converteixi en l'activitat central, tot i no perdre la seva importància, també són objecte d'avaluació:

- El sistema educatiu. Els objectius d'aquesta avaluació també es fan palesos a la LOE:

Article 140. Finalitat de l'avaluació.**1. L'avaluació del sistema educatiu té com a finalitat:**

- a) Contribuir a millorar la qualitat i l'equitat de l'educació.
- b) Orientar les polítiques educatives.
- c) Augmentar la transparència i eficàcia del sistema educatiu.
- d) Oferir informació sobre el grau de compliment dels objectius de millora establerts per les administracions educatives.
- e) Proporcionar informació sobre el grau de consecució dels objectius educatius espanyols i europeus, com també del compliment dels compromisos educatius contrets en relació amb la demanda de la societat espanyola i les metes fixades en el context de la Unió Europea.

- Els projectes i programes educatius.
- Els centres i la funció directiva.
- El professorat en l'acompliment de les seves funcions, tot i que aquesta pràctica està divulgant-se de manera progressiva més en l'àmbit universitari.
- L'alumnat i els seus aprenentatges

La LOE es refereix en aquests termes al que ha de constituir l'àmbit de l'avaluació:

Article 141. Àmbit de l'avaluació.

L'avaluació s'estén a tots els àmbits educatius que regula aquesta Llei i s'aplica sobre els processos d'aprenentatge i resultats de l'alumnat, l'activitat del professorat, els processos educatius, la funció directiva, el funcionament dels centres docents, la inspecció i les mateixes administracions educatives.

L'avaluació a la legislació

Àmbit estatal

- **LOE**

L'aprovació de la nova Llei Orgànica d'Educació (LOE) el passat 3 de maig de 2006 ha de comportar, donat el seu caràcter de norma de categoria superior, una revisió de la normativa vigent que regula el sistema educatiu. Entretant es produeix aquesta revisió, resten vigents normes precedents pel que fa a la temàtica que ens ocupa. Tot i així la primera referència legal serà sempre aquesta Llei Orgànica d'Educació que publicada al BOE 106 de 4/5/2006, es pot consultar a la següent adreça :

http://www.boe.es/boe_catalan/dias/2006/05/16/pdfs/A01294-01341.pdf

En el redactat d'aquesta llei els articles 141 – 147 inclosos dins el Títol VI s'ocupen de l'avaluació general del sistema educatiu, de centres i dels seus directius, però l'avaluació és present també en altres parts de l'articulat:

- Els articles 20 - 21 es refereixen a l'avaluació de l'alumnat de primària.
- Art. 28 - 29 es refereixen a l'avaluació de l'alumnat de secundària obligatòria.
- Art. 36 a l'avaluació i promoció d'alumnat de batxillerat.
- Art. 106 avaluació de la funció pública docent.

- Art 119 avaluació de centres públics
- Art 132 –136 avaluació dels directors de centres, etc.
- Avaluació de centres

Pel que fa a l'àmbit nacional existeix una Ordre del 21/2/1996 sobre l'avaluació de centres docents sostinguts amb fons públics que pot ser consultada a la següent adreça:

http://www.boe.es/g/es/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=1996/04578

Àmbit de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears

Las referències més importants a l'avaluació les trobam als decrets d'ordenació de l'ensenyament no universitari: infantil, primària, secundària i batxillerat. La seva consulta es pot realitzar a través del *Web Educatiu de les Illes Balears*.

WEIB / Normativa / Currículum de les Illes Balears / Inici.

Una vegada entrats a la plana podrem consultar:

- Els decrets de caràcter general per a cada una de les etapes de l'ensenyament no universitari.
- Referències a les distintes àrees del currículum amb al·lusió a la seva avaluació.

Ordre del conseller d'Educació i Cultura de 20 d'octubre de 2004, sobre l'avaluació a l'educació secundària obligatòria. Al BOIB Núm. 154 - 2 / novembre / 2004 Núm. 18970

http://www.caib.es/boib/interior.ca.jsp?p_numero=2004154

Instituts d'avaluació

A la següent adreça trobareu enllaços a institucions d'avaluació de l'ensenyament a l'àmbit internacional.

<http://cisad.adc.education.fr/reva/france/contact.htm>

A l'àmbit nacional i arran de l'aprovació de la LOE, el que venia denominant-se **Instituto Nacional de Evaluación y Calidad del Sistema Educativo** (INECSE), passa a qualificar-se com a **Instituto de Evaluación**. La seva plana web es pot consultar en la següent adreça:

<http://www.ince.mec.es/>

A l'àmbit de la Comunitat Autònoma la principal referència és l'Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears (IAQSE). Trobareu la seva plana web, la visita a la qual resulta recomanable, a la següent adreça:

<http://weib.caib.es/iaqse/>

Entre les seves funcions destaquen les d'analitzar el grau d'eficàcia del sistema educatiu i d'elaborar informes i estudis referents a l'assoliment dels objectius determinats per la legislació vigent en matèria d'educació; en relació amb la millora de la qualitat de l'ensenyament i amb l'adequació del sistema educatiu a les necessitats educatives i les demandes socials.

Altres instituts d'avaluació són a les següents adreces:

- **ICEC:** [Instituto Canario de Evaluación y Calidad educativa:](http://nti.educa.rcanaria.es/icec/)
<http://nti.educa.rcanaria.es/icec/>

- **ISEI-IVEI: Instituto Vasco de Evaluación e Investigación educativa**
<http://www.isei-ivei.net/>
- **CSDA: Cataluña: Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu**
<http://www.gencat.net/educacio/>
- **IVECE: Instituto Valenciano de Evaluación y Calidad Educativa**
<http://www.edu.gva.es/eva/es/evaluacion.htm>

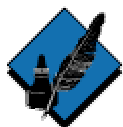
Activitat opcional 1
Recerca a internet

Entra a les pàgines web precedents. Si vols, pots fer un comentari al fòrum d'**Ajudes i intercanvis entre alumnes**

Grans programes d'avaluació. L'informe PISA

A la següent adreça trobareu l'informe i alguns articles que giren sobre aquest informe.

<http://www.ince.mec.es/revedu/extra2006.pdf>

Activitat opcional 2
Recerca a internet

Entra a l'adreça precedent i tria un article.
Escriu un comentari que penjaràs al fòrum d'**Ajudes i intercanvis entre alumnes**.

3. AVALUACIÓ DE CENTRES

Consideracions generals

A l'hora d'abordar l'avaluació interna d'un centre s'han de considerar una sèrie de qüestions que guarden estreta relació amb l'eficàcia del procés i la possibilitat que els seus resultats siguin assumits per totes les parts implicades en el procés de tal manera que es puguin adoptar les mesures que condueixin a la millora, finalitat última de tota avaluació. Avaluació un centre és un procés d'investigació viu que passa per:

- Detectar problemes especialment aquells la resolució dels quals es troben dins les nostres possibilitats.
- Evitar generar problemes majors o irresolubles.
- Assenyalar tant els punts dèbils com els forts que afavoreixin la millora.
- Contextualitzar els procediments i els resultats de l'avaluació considerant les condicions prèvies i la predisposició a l'avaluació.
- Guardar un equilibri entre les avaluacions extensives (de mostreig) i les intensives (valoració de casos concrets)
- No vulnerar la intimitat de les persones, acordant el grau de confidencialitat, reserva i publicitat.
- Cercar l'assessorament extern sempre que calgui.

Fases de l'avaluació interna d'un centre

L'avaluació d'un centre comporta una sèrie de fases que consisteixen en:

La planificació

En aquesta fase és important:

- Crear una comissió plural que defineixi els objectius, preguntes i criteris d'avaluació, el pla de treball, la divulgació i els destinataris de l'informe final.
- Definir les preguntes bàsiques i els criteris de valoració.
- Intentar ser més selectius que exhaustius, sempre cercant l'eficàcia i la rendibilitat del procés d'avaluació.
- Anar d'allò que és més superficial i quantitatiu a les qüestions més significatives i qualitatives amb valor simbòlic pels destinataris de l'avaluació.
- Cercar l'equilibri entre allò que resulta genèric amb l'específic. La concreció pot resultar enriquidora.
- Evitar els estereotips. És molt important tenir cura del llenguatge.
- Elaborar un pla de divulgació favorable.
- Elaborar un pla de realització amb l'oportuna previsió de temps, recursos i responsables.

La divulgació

Una bona divulgació ha de tenir en compte:

- Incloure la justificació de la tasca avaluadora, elements de motivació i de predisposició, així com d'anticipació.
- La previsió de que es produiran resistències i recels que posin fre a l'avaluació.
- Crear expectatives favorables al procés, afavorint la col·laboració.
- Assegurar que totes les instàncies del centre comptin amb un coneixement acceptable del pla d'avaluació, dels seus objectius i criteris abans de la seva iniciació.
- Una bona divulgació inicial pot condicionar favorablement el conjunt del procés avaluador.

La realització

L'execució del pla d'avaluació ha d'atendre a:

- La diversificació d'estratègies de recollida d'informació.
- La cura dels processos de selecció de mostres.
- L'observació de la realitat ha de procurar interferir el menys possible en l'activitat normal del centre.
- Simplificar en la mesura del possible la recollida i tractament de la informació, reduint al màxim tecnicismes i burocràcia.
- Seleccionar amb cura els instruments i adaptar-los quan calgui.
- Escurçar dins les possibilitats, els temps transcorreguts entre la recollida i devolució de la informació. Procurar crear un sistema en que la recollida i tractament de la informació es pugui dur a terme de manera quasi bé paral·lela. D'aquesta manera s'afavoreix la reflexió i el canvi.

Presentació, anàlisi i interpretació de dades

- La forma de presentació de la informació condiona la seva valoració. La presentació de dades

globals condiciona les conclusions i poden generar comparacions i efectes no desitjats o inesperats.

- És interessant que les dades i fets siguin interpretats per diferents sectors de la comunitat educativa.

Informe final

Aquest informe tendria el valor de memòria del procés avaluador, i:

- En la seva redacció s'ha de tenir cura de l'estructura, índex i paginació. S'han d'agrupar en annexos i apartats especials tota la informació complementària.
- Aquesta estructura ha de facilitar la consulta i la presa de decisions. S'han de separar dades i valoracions, fets i judicis de valor. S'ha de cercar un equilibri entre el rigor científic i l'enfocament pràctic.
- S'han de tenir en compte les preguntes inicials que poden servir per vertebrar l'estructura final. També es poden incloure preguntes que s'hagin plantejat durant el procés.
- S'han de justificar les decisions preses durant el mateix procés d'avaluació i les desviacions en costos i temps invertits en relació a les previsions inicials.
- S'ha de deixar constància dels canvis d'actituds i de les reaccions registrades durant el procés avaluador des de la seva divulgació inicial.
- S'ha de prestar atenció a la confidencialitat i privacitat sempre que calgui.
- L'informe ha d'incloure, com no podria ser d'una altra manera, suggeriments i propostes pel centre en el seu conjunt i per les diferents instàncies que el formen.
- S'ha de tenir cura del procediment de difusió i divulgació i preveure temps i espais de discussió.

Valoració de l'impacte en la recepció de la informació i metavaluació

Feta la divulgació i discussió de l'informe, cal:

- Fer una valoració de les reaccions d'acceptació i de rebuig, és a dir de les conseqüències.
- Estimar i valorar els canvis d'actitud observats, sospesant la rendibilitat de l'avaluació.
- A avaluar s'aprèn avaluant. S'han de convertir les errades en estímuls positius. Deixar per escrit tot allò que s'ha après al llarg del procés.

Alguns exemples

Al següent enllaç trobareu material d'ampliació:

http://www.gencat.net/educacio/csda/publis/pub_rec/docs/quaderns5.pdf

4. AVALUACIÓ DE L'ALUMNAT

Algunes consideracions per a la reflexió

L'avaluació de l'alumnat constitueix una de les tasques més complexes de la professió. Darrera cada forma d'avaluar existeix una manera d'entendre i viure l'ensenyament, un moment històric concret i una racionalitat determinada. Per altra banda, tot i existir moltes propostes teòriques, metodològiques i instrumentals, es dona una profunda separació entre el discurs sobre avaluació i la pobresa relativa de la seva pràctica. El recurs constant a les mateixes formes i als mateixos instruments d'avaluació l'han abocada a una certa ritualització.

A mida que l'alumnat ascendeix els esglaons del sistema educatiu s'intensifiquen els procediments formalitzats de l'avaluació.

L'avaluació dels alumnes es pot descriure com el conjunt d'experiències i vivències de professorat i alumnat que tenen com objectiu: constatar uns aprenentatges concrets de l'alumnat, millorar-los i poder elaborar un judici de valor.

Tot i semblar senzill no ho és perquè l'avaluació desborda l'àmbit professorat - alumnat. La pressió que exerceix l'avaluació no s'aplica sols a l'alumnat. També el professorat ha de passar comptes amb la institució, els pares i en última instància la societat.

Un bon professor/a no avalua per a qualificar, però necessàriament ha de qualificar i per a fer-ho s'ha de basar en l'avaluació.

A finals dels setanta es va difondre la concepció que l'ensenyament podia ser una activitat científica. La racionalitat calava en el disseny, el desenvolupament i l'avaluació dels processos d'ensenyament.

En aquest context la programació s'establia per objectius de conducta: l'avaluació consisteix en jutjar el nivell assolit per l'alumnat en referència a canvis de comportament previstos.

També en aquest context es distingeixen tres formes d'avaluació en funció del moment en que és utilitzada:

- Inicial o diagnòstica: es realitza abans d'iniciar el procés d'aprenentatge i permet comprovar que l'alumnat disposa de les conductes necessàries per assolir el domini d'altres conductes.
- Formativa: es pot realitzar en diferents moments del procés i permet revisions i canvis. En les regulacions institucionals era denominada avaluació continua.
- Sumativa: permet comprovar si s'han assolit els objectius per part de l'alumnat.

Un dels perills de les teories sobre l'ensenyament rau en el fet que perseguint la sistematització i la coherència del discurs, redueixen les variables a contemplar i perden de vista la realitat que es vol explicar.

Tot i que la programació escrita de l'ensenyament és necessària, una cosa és la programació i una altra diferent consisteix en pensar que els processos i etapes d'aquest ensenyament s'ajustin estrictament a la programació abans elaborada.

Per avaluar amb una certa eficàcia cal:

- Saber que no tot s'avalua a partir de mesuraments i comprovacions de caràcter objectiu.
- Dificilment podrem avaluar aprenentatges, si no concretam allò que volem avaluar.
- L'avaluació també és ensenyament, l'avaluació és una activitat que educa: A TRAVÉS DE L'AVALUACIÓ TRANSMETEM ALS ALUMNES L'APRENTATGE QUE CONSIDERAM SIGNIFICATIU.

Finalment els processos d'avaluació no es poden constituir en propietat exclusiva, en pràctica privada d'un professor o professora. El que passa en una aula constitueix una oferta pública de caràcter educatiu i s'ha de dissenyar baix paràmetres ètics i professionals.

La pràctica avaluativa ha de respectar la individualitat i la privacitat de les persones que són avaluades. L'avaluació no pot ser utilitzada com amenaça.

Convé sempre tenir en compte que avaluem la lectura que l'alumnat fa sobre aspectes de la realitat que nosaltres dividim en matemàtiques, llengua, socials, educació física, etc.

Principals instruments d'avaluació de l'alumnat

Algunes consideracions (*)

Els primers requisits que ha de reunir un bon instrument d'avaluació són :

- La seva utilitat per a fer palès allò que volem avaluar i no altres aspectes
- La seva viabilitat : no ajudarà en res a la nostra tasca l'aplicació d'instruments costosos d'aplicar que no fan sinó generar problemes.

Vegem alguns instruments d'avaluació:

(*) Adaptat de SALINAS, D (2002)

Les preguntes a classe:

La seva principal finalitat quan es dirigeix al grup en general rau en restablir o mantenir l'interès o l'atenció, detenir-se sobre una temàtica concreta, comprovar si l'alumnat segueix al professor/a. Es tracta d'una forma d'avaluació informal.

Una condició bàsica, tot i que sembli accessori, per a l'efectivitat de la pregunta consisteix en que l'alumne l'entengui.

Constitueixen, generalment, un instrument important per a la pràctica de l'avaluació de diagnòstic. També per a comprovar la comprensió de l'alumnat durant el procés d'ensenyament/aprenentatge.

Com més adults siguin els alumnes, més tendència s'ha d'esperar a que la pregunta a classe desencadeni un diàleg entre el professorat i l'alumnat.

Les errades en les respostes aporten informació sobre les dificultats per a l'aprenentatge.

No ens podem limitar a plantejar preguntes per a comprovar la capacitat de retenció d'informació. Resulta aconsellable demanar a l'alumnat, tant si la resposta és correcta com si no, que l'argumenti, auxiliat pels companys, si cal.

Són bons principis per a plantejar preguntes frases com: "Què penses sobre....?" "Què passaria si....?"

"Fins a quin punt es cert que....?"

Exàmens i controls escrits

Constitueixen la forma més tradicional d'avaluació i carregada, per què no dir-ho, de cert valor simbòlic. Conforme ascendim en el sistema educatiu adquireixen cada vegada més importància.

Resulta una experiència que sol rompre la dinàmica de l'aula i que reuneix les següents característiques:

- L'alumnat s'hi ha d'enfrontar de manera individual.
- Disposa d'un temps limitat.
- No pot consultar material per aclarir dubtes.
- No pot demanar ajuda, ni copiar al company.
- Es realitza en silenci absolut.

Es pot dir que existeix una "cultura de l'examen" per quant els alumnes solen defugir exàmens en què es pot consultar material: pensen que serà més complicat, que inclourà preguntes trampa, que hauran de sintetitzar, analitzar, comparar, que impliquen destreses cognitives de més nivell i que després no se sap ben bé com seran avaluades.

Existeixen diferents formats d'exàmens escrits:

a) D'assaig o de resposta lliure

Es demana a l'alumnat el desenvolupament per escrit d'un discurs organitzat que faci palesos els seus coneixements.

Format: conté poques preguntes, a vegades algunes d'elles a triar.

Les preguntes poden ser:

- De resposta lliure: l'estudiant ha de demostrar els seus coneixements i destreses per organitzar les idees, estructurar-les i presentar-les.
- De resposta orientada: la pregunta inclou aspectes que ajuden a l'organització del discurs de resposta.

Utilitat: pot afavorir l'exposició ordenada, la síntesi, la recuperació d'informació, l'exposició d'opinions i valoracions per part de l'alumnat. Ajuda a avaluar la capacitat de presentar un discurs lògic i ben estructurat. En l'alumnat afavoreix també el desenvolupament del raonament, les capacitats de síntesi, de prioritització de continguts, etc.

Dificultats: a vegades l'alumnat no comprèn amb exactitud què s'espera de la seva resposta. Solen ser molt extensos i difícils de corregir en poc temps, especialment si a les correccions s'afegeixen orientacions. Dificulta la correcció amb un alt grau d'objectivitat.

Orientacions a l'hora de dissenyar un examen d'aquest tipus:

- Presentar-lo sempre per escrit, tot i que inclogui poques preguntes.
- Incloure en la pregunta un verb, com a mínim, que orienti a l'alumne en la seva resposta: descriu, compara, analitza, valora,....

- Donar pistes sobre aspectes que seran especialment valorats.. Per exemple: incloure un esquema previ, cenyir-se al tema, referència a lectures, ortografia, correcció en la lletra.
- No quedar-se en la simple correcció i puntuació. Incloure sempre que sigui possible i en la mesura de les nostres possibilitats orientacions per a la millora.

b) De respostes breus

La brevetat sempre és relativa. Ens referim a qüestions que demanen una definició, una descripció, o una explicació o argumentació de poques línies.

Format: l'exemple més clàssic són les deu preguntes.

Utilitat: permeten comprovar la retenció d'informació, especialment d'extrems bàsics del que s'ha vist durant l'exposició i treball d'un tema. Són fàcils de dissenyar i de corregir.

Dificultats: no permeten, en general, avaluar aprenentatges complexos. Es deixen sense avaluar altres aspectes importants de l'aprenentatge. Determinades temàtiques poden caure en la trivialització.

Orientacions:

- Presentar-lo sempre per escrit, tot i que inclogui poques preguntes.
- El contingut de les preguntes ha de resultar familiar i rellevant dins el context del que s'ha explicat.
- La pregunta ha de ser el més precís possible de manera que l'alumne sàpiga amb certesa el que se li demana.
- Tot i ser de respostes breus, no se sol corregir i puntuar, sinó que inclou també orientacions per tal de superar les dificultats.
- Comentar els resultats en grup analitzant problemes i dificultats.

c) Proves objectives

Es tracta generalment d'exàmens escrits amb respostes delimitades que permeten una puntuació allunyada de tota subjectivitat.

Tradicionalment s'han associat aquestes proves a una concepció massa tecnicista de l'ensenyament, a la recerca d'una suposada objectivitat total a l'hora d'avaluar. A vegades també poden transmetre una imatge falsa de l'aprenentatge que l'aboquen a la simplicitat.

En la seva defensa es pot afirmar que també els altres instruments tenen limitacions i que l'ús d'aquestes proves pot resultar interessant tot i que mai fent-ne ús de manera aïllada i sempre com a complement d'altres instruments.

En trobam de diferents tipus:

- **Preguntes de vertader – fals**
- **Les que exigeixen a l'estudiant optar entre alternatives excloents.**

Orientacions:

- El contingut ha de ser rellevant.
- Utilitzar formulacions el més curtes possible, defugint ambigüitats i evitant que incloguin més d'una idea.
- Assegurar que la resposta se situa en una de les dues alternatives i que no hi ha excepcions.
- Proposar un número similar de qüestions amb resposta vertader o fals i repartir-les de forma homogènia dins la prova.
- No incloure qüestions contenint negacions o dobles negacions.

d) Preguntes d'alternativa múltiple

Són preguntes on es proposa a l'estudiant un enunciat i un conjunt d'opcions de resposta., generalment quatre o cinc, on una és la vertadera i la resta són falses. L'enunciat es denomina *base*, la resposta correcta es denomina *resposta* i les respostes alternatives *distractors*.

Orientacions:

- El contingut de la pregunta ha de ser rellevant.
- El pes de la pregunta ha de recaure en la *base* i les alternatives han de ser el més breu possible.
- S'ha d'eliminar informació redundant en les respostes i cada un dels *distractors* ha de resultar probable o versemblant.
- Evitar incloure pistes o claus a la base que permetin, aplicant un procediment lògic, trobar la resposta.

- Evitar incloure alternatives del tipus “totes les anteriors” o “cap de les anteriors”.
- No proposar alternatives que incloguin negacions o dobles negacions.
- Distribuir el lloc de la resposta correcta en diferents posicions d'ordre.

e) Preguntes de relació per parells

Es proposa a l'alumnat que relacioni paraules, símbols o frases distribuïdes en dues columnes. Es tracta d'un recurs molt habitual en educació infantil.

Orientacions:

- El contingut de la pregunta ha de ser rellevant.
- És aconsellable incloure *distractors*, és a dir diferents quantitats d'elements en cada columna.
- No abusar del nombre de parells proposats.
- Evitar donar pistes que permetin l'aplicació de la lògica o del sentit comú.
- Explicar a l'enunciat, de manera clara, les bases sobre les que s'estableix la relació entre els parells. També de quina manera s'ha d'establir la relació, si amb una línia, si algun element d'una de les columnes guarda relació amb més d'un element de l'altra.

f) Preguntes a completar

A vegades incloses dins les preguntes de resposta breu, demanen a l'alumnat que completi amb una paraula, una dada, un símbol, una frase donada, etc.

És un recurs que avalua bàsicament la retenció d'informació concreta, puntual.

Orientacions:

- El contingut de la pregunta ha de resultar rellevant i familiar.
- Formular la pregunta de manera prou clara com per evitar confusions en la resposta esperada.
- Evitar utilitzar texts extrets directament dels manuals.
- Utilitzar sempre el mateix marge d'espai a omplir per tal de no donar pistes sobre l'extensió de la paraula a introduir

El quadern de classe

En forma de recull d'activitats per escrit, permet il·lustrar els progressos de l'alumnat en el seu aprenentatge.

Eina fonamental en els primers anys de l'escolaritat, no s'ha de convertir en un simple quadern d'exercicis o problemes, ni de registre de deures per fer a casa. Tampoc en un llibre d'actes de treballs i activitats.

Seria interessant que l'alumnat també hi inclogués resums, apunts, reflexions i valoracions personals sobre els continguts que es treballen a classe.

El quadern pot passar a integrar un dossier amb els treballs més significatius, des del punt de vista de l'alumnat, fets durant un període acadèmic.

Observació sistemàtica

Constitueix el procediment més natural per a la recollida d'informació sobre els progressos de l'alumnat. Tot i així, alguns instruments ens permeten recopilar informació de forma més sistemàtica afavoridora d'una posterior reflexió i presa de decisions.

La seva efectivitat comporta una sèrie de requisits:

- S'ha de realitzar durant tot el procés d'aprenentatge i no sols al principi o al final.
- S'ha de concretar en un registre.
- Ha d'abastar totes les àrees del comportament en relació als objectius a assolir.
- Ha d'incloure informacions prou detallades en que es donen determinats comportaments.

Modalitats bàsiques:

a) Registres anecdòtics o de fets significatius.

- Pretenen obtenir una fotografia instantània d'una situació o incident significatiu. No es tracta de recollir una situació pel simple fet d'emmagatzemar informació. Ens ha d'ajudar de manera efectiva a avaluar, programar o prendre decisions sobre els processos d'ensenyament.
- S'ha de prioritzar la recollida d'informació significativa.

- El registre es pot dur a terme en petites fitxes o anotacions on no poden faltar:
 - Nom de l'alumne/a i data.
 - Situació en què es dona un determinat comportament, no més enllà de dues o tres línies.
 - Comentari: El més breu possible (dues o tres línies)
- b) Qüestionaris, escales o inventaris d'opinió y valoració
 - Es basen en l'elaboració de graelles en les que es creuen categories d'anàlisi o aspectes a valorar i alumnes concrets.
 - També poden adoptar la forma de qüestionaris d'autovaloració en forma de graella en la que es creuen freqüències (sempre, a vegades, quasi bé, mai...) amb aspectes redactats en primera persona. En aquest tipus de graella es possible que l'alumnat respongui de la manera que el professorat considerarà més positiva. Constitueix un risc més a córrer que es veu minimitzat si aquest tipus de registre no adquireix un pes important dins el procés d'avaluació general.

Avaluació d'activitats de grup

El treball en grup suposa la cooperació i la implicació de tots els seus components per a desenvolupar amb èxit l'activitat. S'ha de diferenciar entre "alumnes que treballen agrupats" o "alumnes que treballen de forma cooperativa".

L'avaluació del treball en grup es pot dur a terme a dos nivells:

- Atenent a l'aprenentatge de tots els membres respecte de l'àrea de coneixement, de l'assoliment de continguts. En aquest cas es pot caure en un salvís qui pugui i activar la competitivitat com a factor més important.
- Atenent a la capacitat de desenvolupar un treball cooperatiu.

Moltes vegades pot no resultar efectiu demanar un treball escrit de grup. Resulta molt difícil fer un seguiment del desenvolupament d'aquest treball i conèixer els autors concrets.

Sembla que la millor forma d'avaluar passa per dissenyar un examen específic pel grup i de resposta individual o bé un examen de resposta col·lectiva.

De totes maneres, amb certa freqüència, el problema rau en "si treballen uns pocs no s'hauria de valorar a tots per igual", el problema rau en la forma en què es presenta el treball de grup que possibilita que "treballin uns pocs". Pot resultar interessant que, al temps que s'imparteixen indicacions del que s'ha de fer en grup, s'intentin identificar diferents tasques per a cada un dels integrants que sumades donin com a resultat un esforç cooperatiu.

5. BIBLIOGRAFIA DE CONSULTA

Recursos addicionals

A continuació disposes d'una breu ressenya bibliogràfica per a l'ampliació del tema.

Álvarez Fernández, Manuel y López, J. (1999). *La evaluación del profesorado y de los equipos docentes. Síntesis. Madrid.*

Casanova, Mª A. (1999): *Manual de evaluación educativa. La Muralla. Madrid.*

Ibar Albiñana, M. (2002): *Manual General de Evaluación. Ed. Octaedro-EUB. Barcelona.*

Medina, A. y Villar, L.M. (1995): *Evaluación de programas educativos, centros y profesores. Ed. Universitas, Madrid.*

Nevo, D. (1997): *Evaluación basada en el centro. Un diálogo para la mejora educativa. Ed Mensajero. Bilbao.*

Pérez Juste, Ramón (1999). *Hacia una educación de calidad: gestión, instrumentos y evaluación. Narcea, Madrid*

Salinas, D. (2002): *! Mañana, examen!. La evaluación: entre la teoría i la realidad. Edit. Graó. Barcelona.*

Santos Guerra, Miguel

(1990): *Hacer visible lo cotidiano. Teoría y práctica de la evaluación cualitativa de los centros escolares. Ed. Akal. Madrid.*

(2003) *Una flecha en la diana. La evaluación como aprendizaje 128 pp., Ed. Narcea,*

Stufflebeam, D. y Shinkfield, A. J., (1987) *Evaluación sistemática: guía teórica y práctica. Madrid, Paidós/MEC.*

Walberg, H. J. & Haertel, G. D., *The International Encyclopedia of Educational Evaluation, Oxford, Pergamon Press, 1990*

Per a més bibliografia sobre avaluació pots consultar a internet on s'hi pot trobar molta informació.

6. ACTIVITAT OBLIGATÒRIA

Activitat de lliurament obligat 1

Avaluació de centres

Tria un aspecte organitzatiu del teu centre susceptible de millora.

Seguint l'esquema que al tutorial s'assenyala com *Fases de l'avaluació interna d'un centre* (pàg. 11 a 13), dissenya un pla d'avaluació de l'aspecte triat.

A títol orientatiu suggerim: realització d'entrevistes amb les famílies, funcionament dels departaments didàctics, acollida de l'alumnat d'incorporació tardana, organització dels espais, organització dels esplais, organització de les guàrdies, organització i aprofitament dels recursos, pla de convivència, etc.

A través de l'eina **Tramesa de l'activitat obligatòria mòdul II**, envia el document elaborat al teu tutor/a i espera la seva resposta abans d'enviar l'activitat obligatòria següent.

